

ЖИТТЄПИС ОТЦЯ-ДОКТОРА ДМИТРА БЛАЖЕЙОВСЬКОГО

Село Вислік

Вислік... У цьому селі народився великий патріот України, священник, теолог та історик Церкви Дмитро Блажейовський, який весь свій довгий життєвий путь — довжиною 100 років — присвятив праці для української Церкви та Української держави.

Про Вислік Великий подає інформацію «Енциклопедичний словник Лемківщини» (2013 р.). «Це велике село, одна з найдавніших українських осель Львівського воєводства Сянницького повіту (Польща). У XVII ст. поділилося на дві парафії: Вислік Горішній та Вислік Нижній з присілком Черешнів. Назва — від р. Вислік, що бере тут свій початок. Початкова історія села невідома. Перша згадка походить з 1461 р. («Акта гродські та земські»). Згідно з переказами, село заснували біженці, які переховувалися на шляху до Лупкова. Окремі археологи припускають, що на горбі, де стоїть нижньовисліцька церква, збереглося давнє городище, а напроти церкви колись мав стояти дуже багатий замок «з мідяним боїщем і золотою аркою».

У 1850 р. в Нижньому Вислоці побудовано церкву св. Онуфрія, а у 1874 р. у Вислоці Горішньому — церкву Зішестя Святого Духа. В обох частинах Вислока Великого існували двомовні школи, читальні «Просвіти». У 1880 р. тут нараховувалося 1988 мешканців, з них 1940 — українці.

У листопаді 1918 р., після розпаду Австро-Угорщини, місцевий парох Пантелеймон Шпилька керував організаційними заходами, які довели до створення з навколишніх сіл окремої адміністративної державної одиниці під назвою «Східнолемківська Республіка» («Висліцька Республіка», «Команецька Республіка»), що приєдналася до ЗУНРу*. Проіснувала вона трохи більше двох місяців, а потім була розгромлена польським військом.

Після II світової війни багато родин переселено в Україну. У 1975 р. тут нараховувалося близько 100 садиб, в яких жили в основному польські поселенці з околиць Кракова. Лише кілька лемківських родин мешкало у горішній частині села. Церкву Зішестя Святого Духа у Вислоці Горішньому розібрано у 1947 р., матеріал з неї використано для побудови моста в Команчі. Занедбано давнє кладовище біля церкви...»

Отець Дмитро описує своє село: «Щодо мене, то я народився у Вислоці горішнім, бо був ще Вислік долішний. Вислік горішній мав у 1840 році 752 особи, а у 1936 — 1151 особу, і латинників було у Вислоці горішнім у 1936 році 15 осіб, жидів — 17, а протестантів — 15. Щодо Вислока долішнього, то у 1840 році було 1421 особа, а у 1936 році — 1658 осіб, і латинників у 1936 році було 10 осіб та жидів 28 осіб. Разом оба Вислоки творили у географії Вислік Великий з двома громадами і двома війтами. Але один з тих війтів мав домінуюче становище, бо час від часу мали обидва Вислоки якісь спільні наради відносно цілого села. В селі були дві церкви, одна в Вислоці долішнім, а друга в горішнім. У долішнім був парох, а в горішнім незалежний завідатель. Священники пильнували тільки парафії, а про просвіту людей майже не дбали». (Якщо хтось хотів би знати імена своїх парохів і роки у Галичині, то вони всі є подані у шематизмах о. Блажейовського від 1828 року до 1944 року).

Про читальню «Просвіти» старався дідо Дмитра Блажейовського, батько його мами. На початку Першої світової війни він був вивезений до Австрії до концентраційного табору в Талергофі й там загинув. Через кілька років, простуючи через Австрію до Італії, Д. Блажейовський знайшов могилу діда, тобто спільну для сотні погиблих.

Щодо Вислока, то у селі були по різних хатах часом забави, на яких грали місцеві цигани, бо в селі жила на краю ріки циганська родина, яка втри-мувалася зі сталої жебранини по хатах. Склепи і шинки всі були у жидівських руках, але люди пили мало, бо не мали грошей. Перед Другою світовою війною всі шинки в селі жиди позакривали, бо молодь села проголосувала, щоб ввечері тому, хто піде до жида пити чи у жида купувати алкоголь, наложити мішок на голову і бити, і це рішення до Другої світової війни в селі втрималося. Отець Блажейовський з того приводу писав: «Я тоді подумав і тепер думаю, що треба було наложити мішок на голову Хмельницькому, бо пив, а війни про-ва-див все на українських землях та брав все татар, які його три рази зрадили, до помочі, хоч українців все було і є ще й тепер більше, ніж поляків. Але їх Хмельницький чомусь відповідно не zorganizував та не озброїв, хоч міг оружжям, здобутим на поляках. Татари, повертаючи, набирали ясир^{**} серед українців, а він пиячив, святкуючи побіди, та ще по Зборові навіть виправляв козаків^{***} з татарами. Люди відкривали міста козакам, а татари тоді виходили з укриття та грабували міста і набирали ясир. Тоді так близько 70 місцевостей при допомозі Хмельницького і козаків пограбували. А відтак Хмельницький без потреб віддав Україну москалям у 1654 році, хоч їх тоді було менше, ніж українців. Вдячні москалі досить скоро в Андрусові 1667 року поділили Україну між собою і поляками».

Загалом населення Вислока поза Богослуженнями у двох церквах в селі не збиралося, хіба на весілля або коли хтось в сусідстві помер, бо тоді там сиділо поважне число старших та молоді майже цілу ніч. На Великдень всі дзвонили всіма дзвонами весь день до вечора. На Купала^{*} не було ніколи нічого, але празник св. Петра святкували всі поблизькі пастухи гуртками разом у полі пасучи худобу.

Стосовно харчування, то їжа у Вислоці була досить скромною. Згадуючи свої дитячі роки, отець Дмитро Блажейовський зазначав, що м'ясо вдома їли тільки два рази на рік м'ясо — на Різдво варена курка і курячий росіл і на Великдень родичі старалися придбати хоч трохи ковбаси. Яєць також не їли ще вдома, бо яйця всі та старі кури продавано жидам, щоб мати якісь гроші на сіль та на нафту до лямпи для свічення в хаті. Хліб пшеничний був тільки на Різдво та на Великдень і пшенична паска. Поза тим у хаті завжди був вівсяний хліб, печений майже щодня чи кожен другий день, але ніколи не пекли вівсяного хліба на три дні, бо на третій день вівсяний хліб був все чомусь до нічого. Овочів загалом було мало, бо Вислік був і є в горах на словацькій границі, то часто мороз нищив цвіт дерев, тому овочевих дерев в селі було досить мало.

Як зазначав отець Блажейовський, «в селі політичні справи не дискутовано, бо про них ніхто не говорив і не порушував. Село жило своїм буденним життям з дня на день, і ми не мали ніякого конкретного зв'язку між собою, між хатами та родинами, чи якимись значнішими особами на селі, бо в селі всі були загально інертні та байдужі без якогось тривалого політичного чи культурного зв'язку між собою і

взагалі зі сусідніми селами. Кожний жив як пустельник — сам для себе. Сходилися священики з різних сіл тільки на празники на якусь відправу і потім мали отці, присутні на празнику, прийняття у пароха. Люди з отцями не мали ніякої стичности, ні якогось зв'язку, а як ішли до пароха, то тільки в якійсь конкретній церковній потребі. З навколишніх сіл ніхто до Вислока на празник не приходив і вислочани нікуди не ходили, так що село було малим острівцем само для себе. Так, видно, велося століттями в цілій Галичині і в Україні, та щойно читальні Просвіти, кооперативи, Луг та Соколи зачали творити знайомства зі сусіднім селами та творити якусь культурну працю та співпрацю, чи спортову, або якусь економічну співпрацю, і в цей спосіб вироблялося почуття української спільноти. Тут тільки духовенство могло дещо допомогти через свої проповіді та підтримування читалень, кооператив та якихось організацій».

В період між двома світовими війнами Дмитро Блажейовський зміг таки zorganizувати у Вислоці горішнім читальню Просвіти при допомозі молодшої генерації, але зразу після Другої світової війни читальня, бо село присуджено Польщі, частину жителів поляки вивезли до Радяського Союзу, частину — на землі, забрані від німців. Церкву у Вислоці долішнім забрали поляки і перемінили на польський костел, а у Вислоці горішнім церкву розібрано і дерево зужито на будову колгоспної стайні на худобу. Фундаментальна праця «Берестейська ре-унія та українська історична доля і недоля» отця доктора Дмитра Блажейовського відкривається вступною статтею, перше речення якої ятрить серце: «В 1969 році автор цієї праці відвідав своє рідне село Вислік на Лемківщині і побачив страшну руїну. Він сидів на згарищі рідної хати і дивився на бур'яни, що росли скрізь, де було колись гарне село, і ряд думок тиснувся йому до голови про долю і недолю рідної хати, рідного села та цілої його Батьківщини...»

Дитячі та шкільні роки

У сім'ї Дмитра Блажейовського було 10 дітей. Троє померло, а 7 дожило дорослого віку: четверо хлопців і троє дівчат. Наймолодшого брата вбила польська гранична поліція, як вертався додому з Чехословаччини. Остання наймолодша сестра, вдова, і жила з трьома дітьми у Празі. Померла вкінці 2010 року. Батьки були вивезені зі села після Другої світової війни, опинилися у радгоспі села Бузьке біля Одеси, і там вони, настарший брат та дві сестри померли. Другий брат сидів у Польщі у Яворжнім і помер у Перемишлі, його син Володимир виїхав у Америку. У 2001 році отець доктор Блажейовський поставив кам'яний пам'ятник на гробі свого батька, могилах мами та сестри, що померли у с. Бузьке, та на могилі старшого брата, що помер у Миколаєві.

Життєвою настановою для отця стали слова його батька, що говорив своїм дітям, коли вони, змучені працею в полі, просили дозволу відпочити, що роботи є багато і щоб старалися якнайкраще все виконати, бо на відпочинок є гріб і що колись в гробі будемо всі відпочивати. Отже все своє життя потім, коли був змучений, то, незважаючи на це, отець доктор Дмитро Блажейовський старався далі працювати, незважаючи на свій столітній вік, весь час працював — до останнього свого подиху.

У 1916 році Дмитро Блажейовський пішов до школи на один рік скорше до школи зі своїм старшим братом Грицем, на два роки старшим. У Вислоці горішнім була

тільки одна школа і одна учителька, Котисівна, що була, як казали, донькою священика. Саме вона давала до читання Дмитрові історичні повісті з козацьких часів та Кобзар, що спричинилося до зростання в нього національної свідомості, усвідомлення того, що він є частиною того українського народу, про який пишуть оповідання та Кобзар.

Вся сім'я — тато, мама і всі семеро дітей ходили завжди разом до церкви на Службу Божу у всі неділі і свята, всі разом вдома ввечері клякали перед святою іконою на стіні і всі разом відмовляли всі щоденні молитви враз з «Помилуй мя Боже» та мама додавала катехизмову частину про заповіді Божі й церковні та про правди віри, святі тайни та головні гріхи, що є у молитовнику. Отець Блажейовський згодом дивувався, як вона могла це знати та коли і як вона це вивчила, бо не вміла читати, а все знала за порядком. Як писав він у споминах: «Ще собі пригадую щодо заховання в церкві, як я, стоячи перед лавкою дяка, декілька разів обернувся та дивився, що дяк з книжки з нотами співає. Мамі, що була позаду в церкві, це моє обертання до дяка не сподобалося і вона мене вдома за це побила, а особливим було те, що на другу неділю, поки я вийшов з хати, то мама мене наперед побила, щоб я не забув і заховувався відповідно в церкві, дивився на вівтар і не обертаяся до дяка. Отже для мене зостало в пам'яті, що як хтось щось зле зробив, то часом треба його перед нагодою наперед покарати, щоб того злого не повторив».

Після закінчення початкової школи у Вислоці, завдяки о. Крілеві, який вистарався про прийняття до гімназії та про місце для помешкання зі знижкою у бурсі Дешевої Кухні, Дмитро Блажейовський перший зі селянських дітей з тої околиці продовжив навчання у гімназії в Перемишлі за 135 кілометрів від Вислока.

У бурсі Дешева Кухня Дмитро Блажейовський вчився п'ять років, два роки в інституті та рік у бурсі св. Николи. Від 4-того класу був інструктором для молодших студентів у бурсах та інституті і мав даровий побут, так що якимось щасливо закінчив гімназію. У бурсах та в інституті не було ніяких студентських товариств чи організацій. Кожний жив з дня на день та чекав на вакації Різдвяні, Великодні та літні, щоб поїхати додому.

Гімназія і бурса були для загального виховання, але не давали якогось додаткового національного і релігійного виховання. В школі вчили різні предмети, а про додаткове виховання ніхто з учителів не дбав, крім професора Поліхи, що якийсь час провадив у гімназії Пласт. Поляки досить скоро Пласт розв'язали і заборонили, бо ця організація додавала дещо до загального виховання. Серед українських студентів, вихованих в українських гімназіях у Празі, значна частина була дітьми духовенства, і тільки одна студентка і Дмитро Блажейовський приходили в неділю до церкви, у якій правив майбутній владика Гопко.

Гімназія тримала всіх разом, але не виробила у студентів почуття спільноти та співпраці, доказом чого стало пізніше партійне і церковне. Про подальші студії після гімназії професори зі студентами ніколи не дискутували і не обговорювали. У середовищі студентів була поширена думка, що як ніде не вдасться студіювати, то підуть студіювати теологію і стануть священиками. Але як у 1925 році владика Коциловський запровадив обов'язковий celibat, то рідко хтось вибирав теологію. Про національні проблеми був тільки одного разу відчит Донцова у народнім домі,

після відчиту не було дискусії чи обговорення. Катехити в гімназії не мали більшої поваги, вчили релігію як предмет і не вклали у голову студентам якогось солідного релігійного переконання, так що по восьмилітній науці релігії ці всі студенти виходили у світ практичними атеїстами.

Під час студій у Перемишлі Дмитро Блажейовський зробив одного літа з одним товаришем прогулянку пішоходом з Перемишля до Криниці та з поворотом. Ночували на вільнім повітрі, бо мали власне шатро, але пару разів вступили на нічліг до священика. У тій прогулянці Дмитро Блажейовський перейшов там і назад цілу Лемківщину та бачив також православні москвофільські громади та церкви, вів по дорозі різні розмови з деякими лемками і лемківськими парохами. Тоді панувало загальне переконання між українцями, що поляки мали на меті відірвати Лемківщину від українців з допомогою москвофільського православ'я, щоб потім православних русофілів полонізувати, бо греко-католиків спольщити не мали надії.

У гімназії між студентами вищих класів існували гуртки націоналістів, переважно по 5—7 осіб в гуртку. На секретних сходинах провідник гуртка приносив Сурму — заграничний націоналістичний журналик — і його читали та дискутували зміст, загально антипольська і антимосковська пропаганда. 1 листопада гімназисти йшли до церкви на відправу за героїв листопадового проголошення незалежності Західноукраїнської республіки і святкували річницю смерті Шевченка якоюсь шкільною програмою. Якогось спеціального українського національного та релігійного виховання гімназія не давала. Під час навчання в гімназії Дмитро під час вакацій звернувся до свого пароха у Вислоку, щоб він заснував читальню в селі. Парох запропонував гімназистові зайнятись цим, бо знає краще людей в селі, а він що треба буде опісля, то допоможе. Отже Дмитро Блажейовський заохотив молодших селян, щоб допомогли і заложили у Вислоці горішнім читальню Просвіти та нав'язали зв'язок з централлю у Львові і розпочали в читальні освітню працю. Читальня проіснувала у Вислоці до виселення жителів після Другої світової війни.

СТУДІЇ В ПРАЗІ ТА ПРОЩА ДО РИМУ

На вищі студії Дмитро Блажейовський вирішив піти на електротехніку, яка на той час виглядала йому найбільше поступовою, політехніку вибрав Гданську, бо казали, що Гданська політехніка є друга найкраща з німецьких політехнік.

В часі літа він працював на практиці три місяці на фабриці в Сяноці, що вимагала політехніка перед прийняттям на студії з німецькою викладовою мовою і німецькими професорами. Через рік Дмитро Блажейовський покинув Гданськ через дуже високі оплати за навчання і вирішив перенестися до Праги. У Польщі дістатися на польську політехніку не було можливості, тому що там приймали з українців тільки синів якихось визначних осіб, або за спеціальними бічними дарами. Впродовж літа Дмитро Блажейовський старався про паспорт, але так і не дістав, то й вирішив поїхати до Праги без паспорту, перейшов лісами чеську границю та доїхав поїздом до Праги. У Празі якось вистарався про дозвіл на тимчасовий побут і записався на студії на німецьку політехніку в Празі, мешкав приватно, а за рік дістав

кімнату у німецькому студентському домі. Впродовж навчання у Празі ходив на деякі виклади на українському вільному університеті.

Влітку 1933, будучи у бібліотеці, Дмитро Блажейовський подумав, що це Святий рік і добре було би зробити прощу до Риму. За п'ять хвилин він вирішив піти на прощу пішки, за пару днів вирушив в дорогу та за три дні був вже у Відні. У Відні затримався два дні і вирушив у сторону Венеції через Грац та Клягенфурт.

По дорозі вступив у Австрії до Талергофу, бо там помер у Центральнім таборі на тиф батько його мами. Там побачив довгий гробівець зі сто людьми, яких поховано разом. Через Клягенфурт Дмитро Блажейовський пішов через гори до Удіне, а тоді до Венеції, яку оглядав три дні, звідти вирушив через Падую і Флоренцію до Риму. З документів мав тільки політехнічну легітимацію. До Австрії перейшов границю бічними дорогами, а до Італії — горами через Альпи, йшов за сонцем — все на південь, найбільше полями через брак паспорту, спав на вільнім повітрі серед дерев чи у якимсь парку. Через шість тижнів Дмитро Блажейовський був вже у Римі. Після двох тижнів перебування в Римі та в Анціо вирішив вертатися до Праги і вступив до духівника семінарії о. Тита Галушинського на прощання. Він запропонував залишитися в Римі і вступити до семінарії на студії теології. Дмитро Блажейовський погодився і почав навчатися на теології в українській римській семінарії. Це було спонтанне рішення під враженням Риму і його тритисячолітньої історії та двотисячолітньої праці римського духовенства для поширення християнства у світі. Отже так він залишився у семінарії, а потім через війну не міг повернутися до Галичини, то закінчив в університетах Урбаніанум та Грегоріанум історичні й теологічні студії.

НАВЧАННЯ В РИМІ

В Римі, навчаючись 12 років, Дмитро Блажейовський закінчив теологію в Урбаніанум з докторатом з відзначенням *summa cum laude* у 1942 році та церковну історію в Грегоріанум у 1946 році з похвалою — *sum laude*. У квітні 1939 році прийняв тайну священства, першу Службу Божу відправив на гробі св. апостола Петра.

Життя в семінарії у Римі було дуже монотонне. Під час навчання в семінарії Дмитро Блажейовський єдиний у тім часі закінчив шоферський курс з думкою про те, що як піде десь на парафію і купить автомобіль, то щоб міг відразу їздити. Згодом будучи в Америці так ніколи машини не мав, бо все був на дуже малих та бідних парафіях і з мізерною заплаатою. Правда, працюючи тривалий час йому вдалося відкласти деякі гроші зароблені фізичною працею, але їх призначив на повернення і працю в Римі та на подорожі поза Америкою. Під час навчання у семінарії за згодою отця ректора згуртував студентів. У 1935 році заснували читальню як товариство студентів та замовили деякі часописи, мали деякі відчити і програми та святкували деколи наші річниці — листопадове проголошення незалежності у Львові і січневе проголошення соборности у Києві. В читальні обходжено деякі українські історичні річниці, проводилися деякі програми і вечори гумору. Радіо не можна було мати, а щоб вийти до міста щось купити треба було дістати дозвіл, але тільки в товаристві двох інших студентів семінарії. Щодо вакацій, то не пускали нікого аж до висвячення та закінчення всіх студій. Вакації студенти проводили разом під доглядом своїх настоятелів василіян у семінарійній віллі Андрія, купленій і

подарованій для колеги митрополитом Андрієм Шептицьким у Кастель Гандольфо, недалеко від літньої резиденції Папи. З Кастель Гандольфо часом їздили всі разом над море на один день і часом ходили на цілоденну прогулянку до якоїсь поблизької місцевости. Приватної якоїсь семінарійної активости не було весь час ніякої.

У своїх споминах отець Блажейовський зазначав, що в часі його студій Італією керував диктатор Мусоліні, але «тої диктатури я зовсім не відчував. Питався я о ректора Головецького, який жив в Італії перед диктатурою, про різницю, то казав, що різниця є поважна, бо є порядок, а перед тим за священиками хлопці викрикували непристойні назви, а часто дехто з вікна плював на них, а тепер того взагалі нема і диктатура займається поважно вихованням молоді. Щодо Церкви, то Мусоліні уклав Лятеранський кон-кордат і упорядкував відношення між державою та Церквою, так що як була за Мусоліні війна, бо італійці напали на Ефіопію, і Мусоліні потребував золота на оплату за перевезення війська через Суецький канал, то 36 італійських єпископів жертвувало йому на ту ціль свої золоті хрести. Коли італійські війська увійшли до Адіс-Абеби, столиці Ефіопії, і в Римі затрубіли сирени, то італійські семінаристи, що були тоді в клясі, на якій я був, всі почали плескати з радости в долоні, і тільки професор Данте, папський церемонієр, що став опісля кардиналом, їх рішуче стримав, бо в тій самій клясі на лекції було тоді 10 студентів ефіопських семінаристів і всі вони плакали».

Англійську мову Дмитро Блажейовський вивчив в семінарії приватно з Лянгеншайда*, так що як приїхав до Америки, то відразу його дали на парафію говорити проповіді по-англійськи і у Стенфорді вчити студентів також по-англійськи. Хоч в семінарії в Римі за час його студій завжди було близько однієї четвертини семінаристів з Америки, але вони не хотіли, щоб неамериканці вчилися та розуміли англійську мову, бо вони її завжди між собою в семінарії уживали і не хотіли, щоб неамериканці їх розуміли і часом з їхньої розмови щось донесли до ректора. Отже отець Блажейовський вивчив англійську мову зовсім приватно і семінаристи-американці навіть не знали, що він мову за пару літ добре опанував і їхнє говорення все розумів.

Під час студій в Римі Дмитро Блажейовський вивчав у вільних хвиликах українську історію і перечитав цілу велику Історію України Грушевського, листи Липинського, націоналістичні твори Донцова та різні спомини з недавніх часів, а також *Mein Kampf* Гітлера, його цікавила історія, а також організація Української Держави та причини потрійного упадку Української Держави впродовж століть. Крім того цікавився двома Римами: поганським та християнським, але найбільше — римськими архівами і тисячами документів, що знаходяться у римських архівах відносно Київської Церкви та української історії. Найголовніші з них два архіви — один ватиканський, де були і є звідомлення польських нунціїв, а опісля віденських про українські справи, а другий архів — це архів Конгрегації для Поширення Віри, якій від 1622 до 1864 року підлягала безпосередньо Українська Греко-Католицька Церква.

За роки навчання у Римі Дмитро Блажейовський видав за гроші, одержані від Конгрегації за відправлені Служби Божі, свою докторську працю з теології: *Про владу Київських митрополитів над монахами*. Переписав акти засідань Конгрегації для Поширення Віри, на яких справи Києво-Вселенської Церкви були у більшості

трактовані та вирішувані, і на додаток зробив спис всіх греко-католицьких парафій в часі гайдамаччини* на підставі звітів митрополита та єпископів до апостольського нунція у Варшаві і різних наших єпископів. Отець Дмитро Блажейовський звернувся до єпископа Бучка, чи не міг би поручитися за нього у Конгрегації для Східних Церков**, щоб вони погодились допомогти до друку та дозволити мені залишитися в Римі у семінарії, щоб зміг викінчити та видати список також парафій за гайдамаччини до року 1795 і свою історичну докторську працю на тему: Українська і вірменська папські семінарії у Львові, яку захистив у Римі в Грегоріанум на історичному факультеті. Отримав відповідь, що про це все навіть мови не може бути, бо ті праці нікому не потрібні і щоб він чим скорше виїхав з Риму десь на якусь пасторську працю. Не маючи великої надії виграти у Ватикані справу з єпископом Бучком, Дмитро Блажейовський виїхав на душпастирську працю до Америки з думкою, що це тільки на якийсь короткий час, щоб заробити якісь гроші та повернутися до Риму на побут, наукову працю і на видання своїх праць. Приготовані до друку Акти Конгрегації у 7 томах залишив у о. Га-луцинського, документи про гайдамаччину та списки прафій — у семінарійній бібліотеці. Докторську працю про Українську і вірменську папські семінарії у Львові, розпочаті праці щодо історичних шематизмів галицьких єпархій та деяких початих довідників з історії Греко-Католицької Церкви отець Дмитро Блажейовський взяв зі собою, щоб все якось викінчити в Америці і може дещо, по кількох літах вернутися до Риму і продовжувати в Римі за власні гроші наукову працю та всі свої праці якось публікувати.

Як підсумок, пише отець доктор Блажейовський у споминах: «Життя — це шахівниця, і мій деякий успіх у житті через планування я досягнув, але через впертість у життєвій грі чи багато втратив — не знаю. Історія — це гра в шахи і її не можна повернути! Я майже завжди був незалежний у моїм думанні та плануванні. Чи треба було дещо змінити у моїм житті, це важко сказати — що і чому та що я досягнув би при зміні себе самого».

Згодом у Римі після смерті о. Галуцинського акти (7 томів) перебрав о. Великий і видав, а списки парафій за гайдамаччини та документи відносно гайдамаччини, які о. Дмитро Блажейовський залишив неупорядковані в семінарійній бібліотеці, через декілька років як зайві бібліотекар викинув і вони пропали. Тільки через 27 років, коли отець Блажейовський повернувся до Риму, сам був змушений приготувати наново списки парафій і видав їх.

ДУШПАСТИРЬСЬКА ПРАЦЯ В АМЕРИЦІ

Після розмови з кир Бучком отець Блажейовський вистарався про запрошення на працю від кир Богачевського з Філадельфії та без труду виїхав до Америки на звичайний особистий документ Червоного Хреста кораблем разом з о. Грабцем. У Нью-Йорку чекала на нього тета, сестра моєї мами, яка виїхала до Америки молодою дівчиною і в Америці закінчила американську протестантську школу, опікувалася людьми та дітьми, стала навіть протестантською дияконкою та працювала до війни у протестантських церквах, а в часі війни перейшла на приватну працю.

Був вже вечір, коли вона зустріла племінника біля корабля. Йдучи до неї додому Дмитро Блажейовський отримав про Нью-Йорк і про Америку відразу дуже негативне

враження, бо добираючись з пристані до автобусу по дорозі бачив на хіднику під стіною у трьох місцях лежачих мужчин — бідних чи п'яних — і пригадав собі комуністичну, пропагандивну, негативну історію про Америку з того роду знімками про нужду бідних, що живуть під мостами в Америці. Тета мала всього одну кімнату з ліжком і софою. Не була ніколи заміжня, бо розповідала, що кого вона хотіла, то ті її не хотіли, а тих, що її хотіли, то вона не хотіла, і так лишилася до старости самотня. Переночувавши у тети, на другий день рано вибрався до Філядельфії представити себе владиці та дістати призначення на працю.

У Філядельфії отець Блажейовський вступив до катедри, щоб відправити Службу Божу, поки зайде до владики. Адміністратором катедри був його співтовариш зі семінарії в Римі. Він не дав дозволу на відправу в катедрі, бо навіть на приватну відправу у катедрі потрібно мати виразний особистий дозвіл від владики Богачевського, і хоч о. Д. Блажейовський показав йому письмо владики, що має місце у філядельфійській єпархії, та письмо зі Східної Конгрегації, але це не допомогло. Тоді він вступив до канцелярії, щоб стрінугти владику Богачевського і дістати дозвіл та поговорити про моє призначення, але владика його не прийняв, тільки його секретар перестрів на коридорі та сказав йому, що треба їхати до Стемфорду, то там довідається про своє призначення. Про дозвіл на відправу отець Блажейовський не дістав відповіді. Так і минув перший день в Америці без можливості відправити Службу Божу. Це зробило на молодого священика дуже прикре враження. Наступного дня він поїхав до Стемфорду і там довідався, що має місце в Ансонії на сотрудника, а крім того може мати якусь працю поза Ансонією у малій семінарії у Стемфорді.

Отець Блажейовський однак планував і хотів весь час жити на парафії та приготувати до друку переклад своєї докторської праці про Українсько-вірменську папську семінарію у Львові з італійської на англійську мову, викінчити деякі свої довідники та розпочати у Римі деякі шематизми, при тім написати історію Української Католицької Церкви в Америці.

Але цього йому зробити не вдалося, бо коли прийшов у неділю рано до Ансонії, то по другій Службі Божій парафія скликала збори і на зборах призначили йому тільки 50 долярів на місяць, хоч парафія мала кількасот тисяч у банку. Парох сказав, що він жонатий і не бажав собі, щоб новий сотрудник у нього мешкав, тож йому не було де жити. На парафіяльних зборах у салі було близько 400 членів парафії, самі лемки, отже краяни, бо сам отець Д. Блажейовський за походженням лемко. Він просив на зборах про помешкання і підвищення платні, бо не видів, як з того зможе жити. Тоді парафіяни сказали, щоб був задоволений 50 долярами, бо він є тільки сотрудником, а як і де буде жити в Ансонії, чи десь затримуватися, якби жив поза Ансонією і до них тільки доїздив, то це їх не обходить. Він намагався їм пояснити, що з таким трактуванням священика ніхто не піде на теологію і українські парафії в Америці лишаться без священиків. Тоді вони відібрали сотрудникові голос, оголосивши, що він не має права говорити на їхнім мітингу, бо у статутах мають, що тільки парафіяни мають право говорити на мітингу, а він не є парафіянином. Тоді він тоді поспитав присутніх на зборах, хто ж він є. На це сказали, що тільки слуга церковний, а не член парафії. Отець Блажейовський тоді залишив збори, вийшов зі залу та написав владиці Богачевському про всю справу, просив про якусь іншу парафію, або про

підвищення платні, або дозвіл на повернення до Риму. На це кир Богачевський відписав, що він має залишитися надалі сотрудником в Ансонії і щоб був задоволений 50 долярами платні, а йому для епархії щоб щомісяця присилав зі своєї платні по 20 долярів на місяць: 10 долярів на втримання семінарії, а 10 на місійний фонд. Щодо помешкання, то щоб жив у Стемфорді, а до Ансонії тільки доїздив у неділю, на свята та коли потрібно, а в самому Стемфорді за поміч в малій семінарії в часі тижня діставав би там 100 долярів місячно, то мав би на квиток на сталий доїзд до Ансонії. Що стосується писання історії Української Греко-Католицької Церкви в Америці, то кир Богачевський додав, що історія Української Греко-Католицької Церкви в Америці нікому не потрібна. Отже на якусь наукову працю в Америці та на відкладення якихось грошей на майбутню працю в Римі молодий священник не бачив можливости, бо не було доброї волі владики Богачевського, ні доброї волі парафіян-лемків в Ансонії. З настанням літа семінарія була закрита, тому він працював приватно — ночами мив тарелі, замітав і мив підлоги, щоб мати на прожиття десь в часі літа, бо не мав де жити, ні ніякої допомоги.

Отець Блажейовський написав у листі до владики Богачевського, що з таким трактуванням священників парафіянами і ним самим його епархія скоро лишиться без священників, бо ніхто не схоче з таким трактуванням йти вчитися на священника, щоб потім жити як жебрак та сприйматися і людьми, і владикою, як німий наймит без можливости сказати якесь слово. На це не дістав ніякої відповіді, але те, про що писав, то досить скоро сповнилося, бо велика українська семінарія у Вашингтоні залишилася без студентів, а парафії без в Америці народжених священників. Якби не розпався СРСР та не приїхало з України рятувати Америку загалом жонате духовенство, яким парафії тепер платять відповідну пенсію, то вже завдяки Богачевському треба би було почергово позакривати більшість українських церков.

З початком нового шкільного року о. д-р Д. Блажейовський повернувся до семінарії та мав першого дня після вечері розмову з настоятелями семінарії, отцями Хрептою і Бабаком. Говорив їм, що семінарія не дає кандидатам на священників доброго виховання, ні українського національного, ні українського церковного, бо ті, що закінчили у Стемфорді студії у вищій школі та в колегії, як стали священниками, то зовсім не заінтересовані ні національним, ні церковним життям своїх парафіян і в парафії поза відправами у церкві не організують ніякої активности, ні не беруть ніякої участі, якщо хтось поза відправами у церкві часом щось українського національного чи церковного організує. Порадив, щоб спільно це настоятелі та учителі передискутували самі та щоб поговорили з головним настоятелем семінарії кир Сенишиним і навіть його запросили на ті наради. Обидва отці сказали, що про це поговорять з кир Сенишином та дадуть відповідь. Минув всього один день без відповіді, але на другий день зразу зранку о. Блажейовського викликав кир Сенишин і вручив йому лист з Філядельфії, підписане кир Богачевським, яким призначав його на пароха до Сейнт Джозеф у штаті Міссурі, та щоб я заплатив 15 долярів за документ призначення, бо це сам владика Богачевський підписав. Кир Сенишин сказав о. д-ру Дмитрові Блажейовському, щоб той до вечора залишив семінарію. Це була тоді найдальша на захід філядельфійська парафія в Америці. Священник відразу зрозумів, що це карне призначення, наслідок моєї розмови з отцями Хрептою і Бабаком.

Виходячи від кир Сенишина о. Блажейовський запитав о. Крупу, котра найгірша парафія в дієцезії, а він сказав, що Сейнт Джозеф, Міссурі, бо це парафія далеко на заході Америки в малім американськiм містечку, майже фермерськiм, яка має всього 28 українських родин та розташована за пару сотень миль від найближчої української парафії. Отже, працюючи там, він мав бути відсепарований цілковито від зустрічі з ким-небудь з українського духовенства.

Взагалі доброго національного і церковного виховання народжені в Америці наступні покоління емігрантів з України не набували від своїх родичів, бо родичі були переважно простими робітниками, а та інтелігенція, як хтось приїхав з інтелігенції, не була Церквою заінтересована і не брала участі у церковнім житті та мало хто тримався Церкви. Отже Церква лишалася без відповідного виховання і без національного та пасторального провуду, бо владики і духовенство про це не дбали.

Ця проблема лишилася нерозв'язаною і далі. Через багато років о. д-р Блажейовський перебуваючи у Денвері на 50-ліття парафії, яку сам заложив і зорганізував, то з 234 осіб, хрещених у тій церкві, тільки 4 особи були в церкві на Службі Божій для відсвяткування 50-ліття парафії.

Як був о. Блажейовський на Заході Америки на парафіях, то був майже позбавлений доступу до українських бібліотек, щоб хоч дещо працювати науково. Звернувся до кир Богачевського, що має два римські докторати, а з них один з відзначенням — *summa cum laude*, то ж це є втрата часу, який марнує на безділлі і марнує свої дипломи. Відповідь була, але не на письмі, щоб свої дипломи повісив у спільнім місці та на них у вільному часі при кожній нагоді дивився. Отже перед кожною візитацією о. Блажейовський вішав свої дипломи у спільнім місці, щоб також і владики Богачевський, інсбрукський вихованець, їх бачив і на них подивився.

До Сейнт Джозеф о. д-р Блажейовський старався спровадити більше родин, бо тоді можна було спровадити людей з Європи. Будучи парохом у Сейнт Джозеф, почав займатися без ніякого поручення від кир Богачевського на власну руку релігійною обслугою українців у Омасі, де застав 17 родин, і у Денвері, де застав 14 родин, та у Лінкольні, Небраска, де застав кільканадцять родин. До Омахи та до Денверу, де було легше знайти роботу, йому вдалося допровадити більше родин, а Лінкольн коло Омахи залишився тільки дочірною церквою парафії Омахи.

Не маючи можливості всі парафії разом обслужити, о. д-р Д. Блажейовський попросив у Філядельфії помічника і його помічником у Сейнт Джозеф став на якийсь час о. Лазар (той що не дав дозволу відправити Служби Божої у катедрі, як о. Блажейовський приїхав до Америки).

Отець Блажейовський відразу віддав йому парафію в Сейн Джозефі у заряд, а сам поїхав до Омахи і взяв для себе обслугу Омахи, Лінкольну та Денверу, щоб їх доорганізувати. За якийсь час у 1952 році отримав другого сотрудника і ним був о. Сулик, пізніше митрополит Філядельфії. Я залишив йому Омаху, а сам взяв на обслуговання і доорганізування парафії у Денвері. Після о. Сулика до Омахи на сотрудника прийшов о. Свищук у 1953 році.

У 1955 році о. д-р Блажейовський написав до Філядельфії про розділення Сейнт Джозефу, Омахи та Денверу. Тоді-то о. Поспішил сказав про о. Блажейовського, що він винятковий священик, бо інші парохы стараються по можливості якнайдовше задержати дочірні парафії, а той сам просить про їх відділення та зроблення їх самостійними

парафіями і зрікається добровільно двох місцевостей. Отець Блажейовським таким чином залишився сам у 1955 році в Денвері на докінчення організації української парафії та допроваджував нових людей, доки не було замкнено доступ емігрантам до Америки.

Як приїхав до о. д-ра Д. Блажейовського кир Сулик 1952 року, то отець дав його до Омахи, і він замешкав в шпиталі у пивниці. Але захворів з перестуди і пролежав у шпиталі місяць, то тоді парафія купила йому хату. По о. Сулику приїхав до помочі о. Свищук у 1953 році, за о. Свищука о. Блажейовський купив для української парафії в Омасі грецьку церкву, а в Денвері купив протестантську. Обидві церкви опісля відновлено і служать для українців понині. Щодо священничої праці, то до Сейнт Джозеф о. Блажейовський допровадив близько 20 родин і лишив парафію о. Лазареві та перенісся до Омахи та до Девера. До Омахи допровадив близько 60 родин, а як дістав о. Сулика, то полишив йому Омаху, а сам перенісся до Денверу, щоб доорганізувати Денвер, де допровадив близько 50 родин. Новим родинам старався всюди знайти якесь помешкання та якусь працю. У Омасі о. Блажейовський правив у шпитальній каплиці та мешкав у шпитальній пивниці, а у Денвері правив у польській церкві, замешкав у польського пароха. Як купив у Денвері протестантську церкву, то парафію переніс до неї. Купивши церкву, о. Блажейовський спав впродовж п'яти літ у бувшій протестантській захристії і тільки після його від'їзду парафія купила для нового священника, о. Смаля, жонатого, хату. Кир Богачевський у 1958 році в нагороду за організування парафій на Заході о. д-ра Блажейовського дав на сотрудництво до церкви св. Миколи у Філядельфії з платнею 75 долярів на місяць.

Ситуація о. Блажейовського в Америці була спершу дуже безнадійна. Вернутися до Риму не було можливо. Заробити якісь гроші було тяжко, бо за єпископа Богачевського платня для священників була дуже низька. Він був в Америці на парафіальній праці у 6 місцевостях, у різних парафіях діставав подекуди всього тільки 50 долярів на місяць, а єпископ з того вимагав для себе 20 долярів на місяць.

У Денвері, куди спроваджував для парафії і роз-міщував скитальців переважно з Німеччини, о. Бла-жейовський діставав місячно 50 долярів. На парафіяльних зборах парохіянин, др. Рушицький, який мав державну працю як ветеринар, підніс на публічне рішення, щоб місячну платню священника з 50 долярів зменшити до 20 долярів на місяць, а на більше, то щоб взяв працю у різні худоби, де він працює як ветеринар, або щоб сам шукав собі десь якоїсь платної роботи, а як треба, то щоб взяв лопату і з лопатою шукав роботи.

Тому що о. Блажейовський проводив збори, то не допустив до голосування і замкнув мітинг. Шкодував потім, що не допустив до голосування, бо тоді побачив би, може, що деякі з парафіян, яких сам спровадив і шукав для них працю, голосували би за зменшення платні священника до 20 долярів на місяць або за те, щоб сам шукав собі роботи з лопатою в руках. Докторові Рушицькому о. Блажейовський сказав, замикаючи мітинг, що його підхід до священника є подібний до того, як за залізною заслоною, щоб священники йшли з лопатою до роботи. За це др. Рушицький викликав отця на український громадський суд. Українська громада прийняла просьбу др. Рушицького і вирішила судити священника. Тому що суд мав відбутися у пивниці одного магістра, а головою суду мав бути православний, який жив на віру з одною жінкою, то о. Блажейовський заявив, що на того роду суд до пивниці не піде. Др. Рушицький заявив, що як о. Блажейовський на суд не з'явиться, то він зробить

публічну розправу в неділю по Службі Божій. Тоді отець вистарався про залізні перстені до боксування та в часі тижня показував всім, кажучи, що як др. Рущицький його рушить, то о. Блажейовський його вдарить поміж очі, отже хай заздальгідь попросить медичне авто. Тоді громада визначила зустріч суду в одній американській канцелярії і головою назначила одного греко-католика, то о. Блажейовський пішов, але не договорився до нічого, бо др. Рущицький зажадав, щоб він за полагодження справи дав сто долярів на Конгресовий комітет. Отець сказав, що дасть, якщо він дасть також сто долярів, бо це є спільне непорозуміння. Др. Рущицький не погодився, щоб він також дав сто долярів, тож всі розійшлися з невіршеною справою.

Незадовго опісля громада розбилася, бо з тих, що приїхали до Денверу, більшість була бандерівцями і вони звичайно мали більшість в управі громади. З того не були задоволені мельниківці під проводом магістра Костюка і вирішили вийти з Української громади і створити Український клуб. Отець Блажейовський два рази ходив спеціально до магістра Костюка, щоб не розбивав Громади і не творив Клубу, бо це не для росту українського життя, а послабить та розіб'є і зруйнує українське життя та українську спільноту і співпрацю у Денвері. Говорив з другими прихильниками Клубу, але це не допомогло. Мельниківці вийшли з Громади та створили свій осібний Клуб і вже після від'їзду о. Блажейовського серед молоді заснували мельниківський Пласт, а Громада оснувала бандерівський СУМ*. Крім того, для всієї молоді існувала ще парафіяльна суботня школа і ще існував церковний хор та сестрицтво. Коли ж на п'ятдесятиліття парафії о. Блажейовський приїхав до Денверу, то не застав ні Громади, ні Клубу, ні Пласту, ні СУМу, ні парафіяльної школи, ні церковного хору. Крім сестрицтва, все у тій махнівській** гризні попропадало, а з 234 хрещених у тій церкві тільки 4 особи взяли участь на 50-літтю і були у церкві на Службі Божій. Це наглядно, що у Денвері не ростемо, а йдемо в діл, а те саме о. Блажейовський стрінув по інших парафіях, які для інформації відвідав, бо майже всюди була та сама справа — брак молоді по церквах та в національних організаціях і повільний упадок парафій та організацій. Це сталося з браку співпраці між духовенством та українською спільнотою і з браку співпраці щодо відповідного підходу відносно виховання молоді генерації.

За час праці о. Блажейовського загалом в Денвері і по інших парафіях люди приходили у неділю до церкви. Якщо хтось не був у церкві впродовж двох тижнів, то отець його по двох тижнях відвідав зі запитом: Чому не був у церкві, а до декого йшов часом з оливою до елеопомазаня та зі свяченою водою і питав, чи не захорували та чи не треба зробити всім елеопомазаня, а як здорові, то чи не треба поблагословити хату всередині, щоб вигнати дідька з хати, та поблагословити ззовні, щоб дідько не мав приступу до хати. Тим наробив о. Блажейовський собі кількох тяжких ворогів, бо дехто, як полковник Глушко, обурилися. Доктор Юзвяк сказав йому, що тих відвідин з елеєм до смерти не забуде.

Доктор Юзвяк був сином священика і має родинне посвоячення з двома єпископами, то знає, як до єпископа написати, щоб отця Блажейовського з Денверу усунути.

Отець доктор Д. Блажейовський майже весь час в Америці працював додатково, бо як діставав подекуди тільки 50 долярів, а єпископ забирав від нього 20 долярів на місяць — 10 на семінарію, а 10 на місійний фонд, то жити якось та заощадити на повернення до Риму не було з чого. Отже о. Блажейовський лишався майже без

грошей і тому майже завжди шукав якоїсь платної роботи та працював. Він не хотів сказати доктору Рушицькому чи будь-кому ще, що працює, бо працював без дозволу владики і не хотів, щоб люди знали про це. Отець Блажейовський працював вечорами і ночами по реставраціях — мив тарелі, замітав та мив підлоги, а гроші складав, щоб вернутися до Риму і продовжити по архівах свою наукову працю.

Щодо духовенства, то воно тоді ще не мало на старість ніякого соціального забезпечення. Через 13 років священничої праці в Америці о. Блажейовський діставав у самій Філядельфії всього 75 доларів на місяць. На додаткову якусь позацерковну працю єпископ сказав, що дозволу не дасть. Щодо додаткових доходів, то їх майже не було, бо парафії, на яких о. Блажейовський працював, були дуже малі і бідні, а крім того за церковні послуги він ніколи не казав скільки, а що дадуть, і часто не дістав нічого. Деколи діставав тільки подяку. Приміром, у Гюстоні дістав одного року за весь рік тільки одну Службу Божу та дістав за це 1 доляра, хоч я часто говорив про потребу Служб Божих за померлих.

Отець Блажейовський весь час був на заході Америки, далеко від якихось архівів та бібліотек, то просив владику, щоб дав йому якусь парафію ближче до Філядельфії, щоб зміг написати історію Української Церкви в Америці. На це єпископ Богачевський повторив, що написав у листі кільканадцять літ тому, як о. Блажейовський приїхав до Америки, що тої історії нікому не треба. Хоч отець просив єпископа Богачевського і потім нового єпископа Габра дозволу повернутися до Риму на наукову працю, то один, а потім другий сказали йому, що на це дозволу ніколи не дадуть.

У 1958 році несподівано відібрали парафію у Денвері і о. Блажейовський по місяці чекання дістав призначення на сотрудника до Філядельфії, до парафії св. Миколи. По році побуту у Філядельфії отець дістав несподівано призначення до Гюстону, де було всього 25 родин і де не було ні церкви, ні приміщення, і побільшити парафію не було надії, бо ніхто не прибував туди.

Отцю Блажейовському зателефонували з єпископської канцелярії, що він призначений на пароха до Гюстону в Тексасі недалеко мексиканської границі. Ще того самого дня прийшов на його місце до св. Миколая о. Мода, а о. Блажейовський мусів покинути помешкання, пішов до міста до доктора, бо дістав нервовий розстрій через це було несподіване і рішуче розпорядження. Про Гюстон він чув недавно з того, що писав о. Федорович. Цей отець поїхав на просьбу мешканця Гюстону Віктора Балабана. У своєму листі підкреслив, що в Гюстоні нема виглядів зорганізувати парафію та побудувати церкву в Гюстоні. Отець прийняв рішення не їхати до Гюстона.

Отець Блажейовський попросив на поправу здоров'я пару місяців відпустки, а сам тим часом затримувався та правив приватно у деяких священників. Владика повідомив священникам, щоб його не впускали до церкви і не дозволяли у них відправляти. У Римі був тоді ще всевладним кир Бучко, який викинув о. Блажейовського з Риму. Тому до Риму отець не мав пощо їхати, доступ до архівів Ватикану та бібліотек був для нього закритий.

ДУШПАСТИРСЬКА ПРАЦЯ В ГЮСТОНІ

Ні в Америці, ні в Римі о. д-р Д. Блажейовський не бачив можливості, що його проти волі єпископа десь приймуть. Тому він вирішив виїхати на місійну працю, але

якнайдалше. Він планував поїхати в Китай — до Гонконгу, і викладати там латинську чи італійську, чи німецьку, або англійську мови у якійсь місійній католицькій школі, а при тім мати місійні науки для китайців про християнську релігію.

Отець купив квиток на пароплав зі Сан Франціско до Гонконгу з пересадкою в Японії і взяв візу до Японії. З Філядельфії він добирався автобусом через Гюстон на східне узбережжя. Блажейовський зупинився у Гюстон, щоб для себе подивитися на ту гюстонську парафію.

Після того, як він прибув в мотель, де отець Федорович перебував за 50 доларів в місяць, Федорович викликав таксі і поїхав негайно. Через 20 хвилин отець Блажейовський опинився сам у motelі. Таким чином, він залишився на тиждень, відклав від'їзд на місяць, а потім — на рік, тому що йому було шкода людей без релігійної опіки.

В Гюстоні площу під будову церкви пообіцяв Михайло Балабан, але не хотів записати. Тоді о. Блажейовський обговорив справу з американським адвокатом Спеном. Адвокат приготував всі папери до підпису. Отець Блажейовський запросив Михайла Балабана і приїхав до нього з таксією та запросив його піти до адвоката, щоб обговорити справу площі. Адвокат не говорив нічого, а тільки запропонував йому документ про площу та просив підписати.

Отримавши подаровану площу від Балабана, о. Блажейовський відразу взявся без архітектора до копанням фундаментів під церкву. До року церква була скінчена у формі великого рекреаційного залу, щоб була на відправи і на різні соціальні сходини. Тоді ж о. Блажейовський скасував квиток на корабель зі Сан Франціско до Гонконгу. У Гюстоні він вирішив залишити збудований зал на відправи та побудувати другий зал на оренду і дім для священика. Згодом отець Блажейовський планував побудувати стилеву церкву. Водночас ночами о. д-р Д. Блажейовський працював, щоб вернутися в Рим на наукову працю.

У 1963 р. повернувся зі Сибіру кир Йосиф Сліпий. Отець Блажейовський сподівався, що він йому допоможе дістати дозвіл повернутися до Риму. Коли Сліпий прибув до Риму, то о. д-р Блажейовський написав йому про своє прохання. Дістав відповідь кир Сліпого: Приїжджайте. Тоді о. Блажейовський купив квиток в один бік і забрав зі собою необхідні речі на довгий побут у Римі та приїхав до Риму. Відразу після прибуття вступив до кир Сліпого з просьбою, щоб поговорив з кир Габром. Блаженніший Сліпий хоч сказав йому, що прийме на працю, але квартира для проживання буде щось понад 30 кілометрів поза Римом, аж на Студіоні коло Маріна. Щодня о. Блажейовський має доїздити до Риму та працювати для нього півдня, а решта для себе. Кир Сліпий обіцяв йому Служби Божі, щоб мав на дорогу і на свої видатки. Але о. д-р Блажейовський мав сам просити кир Габра дозволу залишитися в Римі. Отець Блажейовський на це сказав, що Студіон задалеко на щоденний доїзд до Риму і однодолярові Служби Божі йому не вистачать на щоденний доїзд до Риму та назад, а рішуче не вистачать на його видатки, бо мав дуже малу парафію і не мав ніяких заощаджень для життя в Римі. Отець Блажейовський хотів би залишитися в Римі і продовжити свою роботу з документами в архівах. Потім він попросив Сліпого, щоб дав йому помешкання, щоб жити в Римі і вплинув на кир Габра. Блаженніший Сліпий сказав йому: «Ідіть знову і запитайте у нього

самі». Отець намагався і отримав відмову. Йому було наказано повернутися в США. Сліпий сказав, що д-р Блажейовський повинен слухати єпископа і повернутися в Америку.

Отець Блажейовський повернувся в Гюстон. Він був розчарований тим, як він зрозумів, що він не міг повернутися в Рим для роботи в архівах Ватикану і продовжити шематизми і праці. Таким чином, пропозиція єпископа Сліпого здавалася нереальною для отця Блажейовського.

Отець планував повернутися в Гюстон на 10 років. Еміграція до Америки була вже скінчена і вже не можна було побільшити парафії. Тому о. д-р Блажейовський мусів з тими всіма 25 родинами розпочати будову церкви. Більшість з них були новоприбулі, недавно спроваджені до Гюстону за допомогою Віктора Балалана. В Гюстоні залишався отець Блажейовський впродовж 13 літ, доки не виїхав у 1973 році до Риму. Д-р Блажейовський спав два роки у новозбудованій церкві на хорах, поки не побудував парафіяльного дому. Церкву, зал та дім будував сам і не збирав на це ніяких грошей. Для будівництва будинку священника, отець поїхав отримати дозвіл до єпископа в Чикаго. Там йому довелося чекати кілька днів, і отримав відповідь від клерка Паски. Той сказав, що він може побудувати будинок священника на свої власні ресурси і єпархія не відповідає за будівництво.

Д-р Блажейовський оголосив це в неділю в церкві, то багато хто тільки усміхнулися, бо не думали, що з того щось буде. Але він вже мав план і в понеділок розпочав будову. До неділі фундаменти дому були вже закладені і підлога дому залита цементом. Він розпочав будувати великий дім з трьома спальнями і офісом з особливим спільним місцем. Для кожної спальні дав лазничку, щоб було для дітей жонатого священника, якби такий приїхав. Згодом так і сталося — приїхав новий священник з трьома дітьми. У неділю люди почали критикувати священника після Літургії, особливо через три ванні кімнати і додаткове місце для офісу. Отець Блажейовський запитав кожного з них, що вони дали. Вони не дали нічого. Тоді отець сказав, що люди не мали права говорити що-небудь або покритикувати.

Вдень о. д-р Блажейовський працював при будові церковних будинків, а ночами — весь час приватно: мив тарелі, замітав та мив підлогу. Він робив це, щоб заощадити гроші на повернення до Риму, видрукувати те, що написав та ще напише в майбутньому. Грошей на будову дому отець не мав і тому робив дуже скоро, щоб майстри та постачальники матеріалів не мали часу дізнатися, що парафія не має ніяких грошей на будову. До п'яти тижнів все було скінчене, і д-р Блажейовський замешкав у новому домі. Він зробив знімку зі всього й оцінку дому та послав до Філядельфії з проською про позику. Оцінка дому була висока, а видатки релятивно малі, отже о. д-р Блажейовський дістав досить скоро позику і оплатив борги у майстрів та постачальників матеріалів. Він взяв на оренду двох рентників, щоб якнайшвидше сплатити позику в Провідінню. За допомогою бінго на салі, яка мала 400 сидячих місць, та з оренди салі і двох кімнат у парафіяльному домі з лазничками і з правом на уживання кухні, отець сплатив борг за салю і за хату. Єпископ Габро благословив дім священника і сказав, що він найкращий у єпархії Чикаго.

У 1973 році як було все сплачено та ще дещо відкладено на банківському рахунку, тоді о. д-р Блажейовський остаточно вирішив залишити Гюстон і повернутися назад до

Європи, до Риму, бо його вдячні парафіяни зажадали від нього, щоб отець з Гюстону добровільно уступив та попросив єпископа про іншу парафію. Це сталося, мабуть, тому що деякі парафіяни хотіли дістати священника молодшого за віком та такого, щоб їх не змушував при церкві працювати. Більшість просто мовчала і фактично своєю мовчанкою підтримали опозицію до священника. Д-р Блажейовський від всіх вимагав, щоб самі чистили раз на тиждень церкву по черзі і робили всі щотижня пироги на продаж на сплату боргів, щоб належали до братства, сестринства і хору та допомагали по черзі щотижня при бінго на церковній салі, щоб дітей приводили до церкви на науку, спів, національні танці та декламації, на різні виступи.

Отець доктор Блажейовський ще мав намір побудувати малу, стилеву церкву з банями. Одержав від міста дозвіл закрити розпочату дорогу через власність церкви. У той час відбулася зустріч в приватному будинку без священника. Там було прийнято рішення про те, що дорога буде побудована через церковну власність, тому що Віктору Балабану, парафіянину, потрібен шлях до його нових мотелів. Парафіяни хотіли, щоб священник забрав вже приготовану перегороду дороги. Тоді о. д-р Блажейовський дійшов до переконання, що має справу з парафіянами-українцями, яких не виховав, щоб дивилися наперед і піклувалися про Церкву. Отже він забрав перегороду і остаточно поспішив повернутися до Риму, а в Римі подовжувати деякі вже розпочаті раніше наукові праці. Отець Блажейовський своїм парафіянам приватно порадив звернутися з проською про священника до кир Борецького. Перед від'їздом о. д-р Блажейовський попросив отців василіян в Канаді послати священника на два тижні, щоб не мати в Чикаго та в Римі закиду, що лишив парафію без опіки. До Гюстону приїхав о. Соловій і побачив порожній дім, бо всі свої речі о. Блажейовський передав бідним. Сам з необхідними речами в одній течці, а в другій з архівальними розпочатими працями вибрався літаком до Риму з квитком в один бік, бо вирішив виїхати на власне конто назавжди і не вертатися вже взагалі до Америки.

Досить скоро, через кілька тижнів на його місце приїхав з Канади о. Вербицький. Отець Соловій, василіянин, говорив, що дивується, що о. д-р Блажейовський залишив добре зорганізовану парафію з будівлями новозбудованими без боргів, бо все було сплачене, і вернувся на непевне до Європи, до Риму — до праці. Але ж отець Блажейовський виїхав, щоб викінчити розпочаті праці та ще дещо написати і рівночасно щоб розпочати в Римі стале вишивання та поширення серед українців вишивання ікон і образів, хоругов для церков у Римі.

Коли ж о. д-р Блажейовський приїхав опісля по літах на відвідини до Гюстону, то застав всі свої будівлі, але не застав зі своєї бібліотеки нічого, бо його наслідник спалив увесь парафіяльний архів та всі касові книги і посвідчення та навіть, як казали люди, бібліотеку. Виїздив о. д-р Блажейовський з Гюстону, то виїздив з прикрим враженням, що його парафіяни не оцінили працю священника задля них і не знав, хто винен — чи він сам, чи його парафіяни. Щось подібне спіткало о. д-ра Д. Блажейовського також у Денвері, де зорганізував парафію і купив та сплатив церкву. В обох тих парафіях є тепер отці, що приїхали недавно з України, жонаті з дітьми.

Щодо щоденного життя в Америці о. д-ра Блажейовського, то воно майже весь час було гірше, ніж мізерне, бо він майже постійно десь фізично працював, стараючись, щоб парафіяни не довідались і не донесли до владики і щоб той мене часом за легковаження його розпорядку не суспендував. Отець просив владику Богачевського

дозволу на вакації, але не дістав, бо влади́ка сказа́в, що священики мають без вакацій весь час працювати. Незважаючи на те, о. д-р Блажейовський три рази виїхав без дозволу влади́ки на неповних три тижні. За першим разом відвідав різні краї Південної Америки такі, як Венесуелу, Болівію, Чилі, Аргентину, Парагвай та Бразилію. За другим разом відвідав Атени, Єгипет, Палестину і Стамбул, а за третім у 1968 році — Москву, Київ, Харків, Одесу, Львів та Прагу. Пізніше він згадував, що його супроводжували представники КГБ в Радянському Союзі. Одного разу хтось навіть допоміг отцеві на колійовій станції. Агент підійшов до нього і сказав: «Ваш поїзд приходить на другу, а не на третю платформу». Подумав отець: «Добре, що так сталося, інакше я б запізнитися на потяг». Поїхав без дозволу, щоб не заамериканізуватися та збайдужіти на все та щоб, подорожуючи по різних краях, щось нового навчитися. Тому що Гюстон був на 1000 кілометрів віддалений від інших парафій, то ніхто з сусідніх отців не знав про це та не сказав влади́ці. Парафіяни не знали про заборону щодо вакацій і на час відсутності д-ра Блажейовського погодилися на дві неділі на латинську відправу для них у парафії сусіднім латинським священиком.

Як приїхав отець Блажейовський до Риму, то Блаженніший Сліпий три рази виправляв його по смерті пароха Каракасу о. Хруща на святочні відправи для українців у Венесуелі. Раз провів о. д-р Блажейовський там чотири місяці, бо був на Різдво і зостався на відправи у Венесуелі на Великдень. Отже запізнався дещо з Південноамериканським життям. В часі його перебування у Каракасі допомогли йому родина Королів та другі.

36 РОКІВ У РИМІ

У 1973 році д-р Блажейовський, доїхавши до Риму і знайшовши помешкання, відразу відновив картки вступу до Ватиканського архіву і бібліотеки та до бібліотеки Папського Східного Інституту. Він продовжив свою працю над довідниками та шематизмами, які розпочав колись ще в Римі, а потім дещо доповнював в Америці, але не міг викінчити, бо бракувало Ватиканського архіву та деяких до праці потрібних книжок. Приїхавши до Риму, о. д-р Блажейовський деякий час українців виминав і нікому не показувався на очі. Так єпископ Бучко не знав про його повернення в Рим і продовження роботи в архівах Ватикану. Д-р Блажейовський винайняв собі приватно помешкання і про побут в Римі не просив нікого та своєї адреси не давав нікому і жив у Римі довго навіть без дозволу поліції. Поліція потребувала дозволу Ватикану, а Ватикан дозволу від кир Габра, який того дозволу не давав, Отець Блажейовський, працюючи в Римі, дозволу його вже не просив. Тільки по смерті кир Габра та кир Бучка він якось дозвіл від поліції одержав. Від того часу постійно до сото́го року свого життя працював в Римі на власне конто.

Через місяць перебування у Римі о. д-р Блажейовський вступив до Блаженнішого Сліпого, який поспитав, чому отець не вступив до нього відразу по приїзді. Той чомно відповів, що не хотів турбувати Блаженнішого.

Незалежний від нікого розпочав о. д-р Блажейовський у Римі заплановані праці, а також вишивки. Він розумів, що працюючи у Патріаршій канцелярії, не досягне нічого

та що на поміч Блаженнішого розраховувати не може. Дещо з його діяльності, на думку отця Блажейовського, виглядало корисним, як справа патріархату, а дещо ні, як приміром, щодо Англії, що він не старався якось це поладити, і також мало корисним виглядало купно Студіону далеко поза Римом та організація університету в Римі. Музей, ним заснований, на пл. Мадонни не втримався, а також видавництво книжок відповідно не розвинулося.

Блаженніший Сліпий мав коло себе свою групу кількох отців, а також розпочав семінарію на УКУ, отже міг і повинен був виховати собі відповідних отців до праці в його канцелярії і до провадження УКУ та до праці над українською історією.

Не погодившись на працю в канцелярії кир Сліпого, само собою о. д-р Блажейовський не розраховував, що той погодиться на друкування його книжок та на допомогу на прожиття. І отець не дістав ніколи від кир Сліпого ні одного доляра помочі, ні одної Служби Божої, хоч весь час працював для добра Української Церкви і жив з ним у згоді.

Щоб відновити діяльність Львівського крилосу о. Блажейовський підніс ту думку та просив о. Хому, щоб поговорив про це з Блаженнішим Сліпим. Була висунута пропозиція відновити на еміграції в Римі Крилос, що існував у Львові раніше. Всі питання, що стосуються Церкви повинні обговорюватися під час зустрічі Крилосу і представлений на затвердження або про відмову Блаженнішого Сліпого.

Д-р Блажейовський запропонував Крилос як консультативну установу до різного роду церковних справ. Єпископ сам буде присутній на зустрічах і обговореннях; висловити свою думку, і остаточне рішення буде прийнято після голосування.

Отець Блажейовський хотів, щоб Блаженніший погодився зорганізувати в цей спосіб Крилос. Нарешті Блаженніший погодився на організацію крилосу. Д-р Блажейовський висунув чотирьох кандидатів з найближчого оточення Блаженнішого, а саме: о. Хому, о. Музичку, о. Гузара та о. Дацька, і себе додав, а з-поза Риму — о. Івана Гриньоха та кир Прашка. Відібрані розпочали майже щокількатижневі сходини, але без кир Прашка та без о. Гриньоха, які завжди були поза Італією, та без Блаженнішого Сліпого, який ніколи на сходини Крилосу не прийшов.

Зі справ, які порушували, була чи не найважливішою справа наслідника Блаженнішого Сліпого і щоб Сліпий пішов з тим до Папи та дістав дозвіл Папи на його вибір чи назначення. По кількох тижнях надуми, по двох чи трьох пропозиціях, погодився і пішов до Папи. Папа вирішив, щоб Блаженніший скликав весь єпископат до Ватикану і щоб під проводом Папи відбулися вибори. Казали опісля, що було аж 11 голосувань. Отець Гузар мав стало 5 голосів, а решта голосів були розбиті. Врешті після кількогадинного голосування Блаженніший уступив з кандидатури Гузара, і тоді більшістю голосів вибрано кир Любачівського*, митрополита тоді філадельфійського, ученика Сліпого.

Як упав комунізм і відкрилася дорога до повороту до Львова, то Ватикан зарядив вибір митрополита до Львова, хоч в Римі фактично жив львівський митрополит Любачівський. Скликано владик, було аж 7 кандидатів, і коли владики не дійшли до згоди, то остаточно Любачівський залишився львівським митрополитом і повернувся як львівський митрополит до Львова, а з ним поїхав о. Дацько, що був весь час в Римі його секретарем. Всі решта крилошани залишилися в Римі і всякі засідання Крилосу були скінчені.

Блаженніший Сліпий однак виявляв розуміння для праці о. д-ра Дмитра Блажейовського, бо як кир Габро представив йому свій намір інтервенувати щодо нього у Ватикані, то Блаженніший Сліпий сказав йому, щоб лишив його у спокою, бо весь час працює в Римі і, на його думку, робить в Римі добру роботу. Тим Блаженніший оцінив позитивно його самостійну працю в Римі та запобіг клопотам з Конгрегацією і з Ватиканом та з єпископом.

Блаженніший Сліпий деколи питав думки о. Блажейовського з деяких питань. Коли Бл. Сліпий написав послання про Церкву у Холмщині і о. д-р Блажейовський йому нічого про це не написав, то його секретар о. Хома сказав о. д-рові, щоб негайно прислав свої завваги, бо Блаженніший вже тиждень тому написав своє послання, але ще не опублікував.

Велику працю здійснив о. д-р Д. Блажейовський у підготовці шематизму, що охопив всю Церкву в Діаспорі. Пропозиції на 28 сторінках щодо змісту загального шематизму, які мали б бути узагальненням всієї церкви в Діаспорі, включаючи Польщу та Югославію, були представлені єпископам на Синоді, що відбувся у вересні 1985 р., і робота була визнана Синодом як частина святкування тисячоліття Хрещення Руси-України.

Першим кроком була підготовка опитувальника, який мав бути розісланий кожним єпископом до кожного священика в його єпархії. Це було виконано до кінця 1985 р. Опитувальник містив прохання повернути його до березня наступного року. Коли ці опитувальники почали повертатися, розпочалася робота по впорядкуванню інформації за «розділами» для кожної єпархії, пароха і священика. Після завершення впорядкування о. д-р Блажейовський послав копії кожному священику для вичитування і здійснення корекції та доповнень. Така ж процедура була виконана щодо релігійних згромаджень, семінарій, колегій і вищих шкіл, а також для Українських Католицьких організацій.

Тим часом о. д-р Дмитро Блажейовський намагався зібрати якомога більше інформації про кожного пароха, однак дуже мало священиків могли надіслати йому список попередніх парохів з датами. Старі реєстри, записи, газети, некрологи, персоналії тощо слід було перевіряти. На жаль, більшість опублікованої інформації була дуже неповною і неточною. Деякі дані були зовсім помилкові. Шляхом створення документу перехресних посилань багато помилок було успішно усунено.

Хоча більшість опитувальників було повернуто, заповнено настільки, наскільки це було можливо, завжди були такі, хто не зважав на прохання такого типу. Це означало ще одне розсилання опитувальників до тих, хто не відповів, — з (люб'язним) проханням про інформацію, а згодом іншого листа (більш наполегливого), а іноді і третього (з серйозними погрозами). Щодо тих, хто так і не відповів, автор шематизму видрукував розділ з приміткою «Немає інформації». Це дуже сумно, але, на щастя, це траплялося рідко.

«Звіт про хід роботи» був представлений єпископам на синоді, що відбувся у вересні 1987 р., окреслюючи стан заповнення у кожній єпархії і описуючи, як робота буде представлена. Проектована дата публікації не була встановлена, але всі розуміли, що це має бути у 1988 р.

Сам о. д-р Д. Блажейовський у вступі до Шематизму зазначав: «Транслітерація імен завжди є проблематична. Для живих священиків я вживав вимову імен так, як

вона використовується самими священиками на даний час. Проте, вони в більшості вимовляли свої імена відповідно до транслітерації тієї країни, в якій вони жили. А велика їх кількість жила в різних країнах. Хоча, як здається, друковані джерела часто відображають уявлення редактора щодо вимови. Якщо я не використав сучасну транслітерацію, то я прошу вибачення. Для попередніх священиків, які вже не живуть, я писав імена так, як вони найчастіше з'являлися в документах, тому що вони майже без змін підписувалися кирилицею. Якщо б я усвідомив об'єм труднощів, які потягла за собою ця робота, можливо, що я ніколи не брався б за неї. Необхідність закінчити шематизм у 1988 р. спричинила певну кількість компромісів між бажанням бути якомога більш повним і потребою представити роботу до друку. Я ніколи не приносив точність в компроміс, однак, я намагався перевіряти і перепроверити кожен розбіжність в даних. Без співпраці з єпископами, головами релігійних згромаджень і допомоги багатьох добрих і зацікавлених осіб робота не була б закінчена навіть до кінця другого тисячоліття. Неможливо згадати всіх їх, але я щиро вдячний тим, хто став на шлях збору даних, пошуку найменших клаптиків інформації, врахування моїх постійних потреб, відсилення назад прочитаних копій, висилання мені ювілейних книжок, щорічників і каталогів тощо. Я також дуже вдячний за всі ті численні листи, які надходили до мене з усього світу, заохочуючі мене закінчити працю, незважаючи на труднощі».

Останні 36 літ у Римі о. д-р Д. Блажейовський прожив майже на відлюдді, тому що весь час працював, писав і вишивав. Не ходив до нікого, бо нема до кого, всі зайняті. Пробував часом вступити, але розмова не клеїлася, бо кожний в Римі жив та ще живе своїм життям і спеціальні справи загалом мало кого обходять.

Отець Д. Блажейовський, згадуючи про римські роки, зазначав: «Духовенство в Римі розкинене і не має між собою якогось соціального життя. Вони українці! Отці Василіяни мають свій вузький світ і свої справи. При УКУ я не стрінув отців, щоб їх поза їхніми вузькими особистими справами щось більше на ширшу скалю інтересувало. Мав я надію, що може у крилосі вдасться згуртувати бодай деяких отців, але не вийшло. По засіданні о. Гузар ішов майже відразу до Студіону пильнувати своїх монахів. Отець Хома йшов зразу до Блаженнішого зreferувати йому про справи, що розглядалися на засіданні крилосу. Щодо о. Музички, то між мною та о. Музичкою чомусь не було співпраці, бо мою працю *Три унії* о. Музичка не схотів, щоб УКУ, або Богословське Товариство видрукувало, і відкинув як нездалу. Згодом НТШ в Америці прийняло її і видрукувало. Мій Історичний шематизм діаспори, також не прийняли на УКУ до друку, бо о. Хома чомусь не був моїми працями заінтересований, а також і о. Музичка, що був видавцем Богословського Товариства і УКУ. Мого шематизму діаспори не прийнято до друку, хоч я був готовий заплатити дещо за друк, бо дістав винятково на це деяку допомогу від єпископату, тому що це було друковане у 1988 році з нагоди річниці хрещення України. Не прийнято на УКУ, ні в Богословським Товаристві до друку також мій Історичний шематизм Перемиської єпархії та Лемківської Апостольської Адміністрації, а чому не знаю. Добре, що я мав свої якісь гроші, то я мої книжки і цей шематизм видрукував. Всі книжки, що я друкував у Львові, то я платив грошми з продажу ікон і з дарунків від деяких добрих людей та частинно за гроші, що заробив в Америці миттям тарелів та замітанням підлог. Звернувся я до Ван Стратена про поміч на друк, то подарував мені 4 тисячі доларів, які

однак дав до УКУ, а ті поділили і дали мені на дві книжки, але більшість до друку я заплатив і УКУ дало мені по 20 примірників, а весь наклад забрало. Те саме сталося, як я дав до друку про Малу семінарію, бо семінарія забрала весь наклад, а мені дала тільки 20 копій. Просив я більше, як замикали Малу семінарію, але о. Гайдуківський, один з професорів семінарії, сказав мені, що, замикаючи семінарію, отці весь наклад вже спалили. По тім сумнім досвіді з українськими римськими видавництвами я створив скромний видавничий фонд та розпочав друкувати у Львові всі дальші мої праці».

Тому наступні праці, наукові, виховні та вишивки, друкувалися в Україні за рахунок видавничого фонду, створеного о. д-ром Блажейовським з власних заощаджень, деяких дарів добрих людей.

6 травня 1999 року відкрився Музей вишиваних ікон і образів у Львові. У музеї зібрані вишивані ікони, образи і хоругви отця Блажейовського та його друковані праці. Директором музею є о. магістр Ігор Ковальчук, а адміністраторка музею — Наталія Струк. Музей забезпечується з фонду о. д-ра Д. Блажейовського навіть після відходу у вічність. Для цього він створив скромний сталий фонд під зарядом отців Василян у Ватикані.

За 36 літ, відколи о. Д. Блажейовський повернувся до Риму, то не мав ні одного дня вакацій, бо все мав багато праці та ошаджував гроші на видання якихось моїх книжок. А крім того, він мав пильнування своєї власної ферми у 30 вазонках на четвертому поверсі — у 12 довгих однометрових, а 18 округлих, розміщених на двох терасах та на балконах. У них отець продукував ярину на життя на літо і на зиму. Вазонки треба було весь час щоденно підливати, а особливо влітку, бо в Італії літо є досить гаряче, і цього він не мав на кого на довший час лишити.

Щодо їжі, то вона було весь час дуже простою. На перше снідання отець Блажейовський пив щодня горнятко теплої води на очищення жолудка і за три чверті години або за годину мав снідання — каву і потяті різні овочі та покришений хліб, залиті молоком, та їв це з різнорідною яриною, яку вирощував у вазонках і яку дають до варення, — петрушку, м'ятку, зелену цибулю, квасок, базилік, розмарин і салату-рукулю та ще дещо. М'яса, риби та яєць не їв цілий свій 99-тий рік, щоб заощадити гроші. Він хотів дати до друку три книжки — два альбоми та 15-ий збірник взорів. Отець думав, що цього йому повинно би було вистарчати, але за 99-тий рік втратив 14 кілограмів ваги і мусів піклуватися про своє здоров'я.

Його життя в Америці та в Римі було дуже скромним. Отець Блажейовський міг в чомусь собі відмовити, попостити задля ошадности під час його побуту в Римі. Найважливішим для нього було щоб музей і видавництво втримати, щоб існували не тільки за його життя, але також по його смерті.

Отець говорив: «Коли я згадував про музей, то люди не вірили, що я таки це осягну і відкрию музей у Львові. Отець Патрило, василіянин, питав мене, чи не є я хворий на голову та щоб не говорив про музей, бо дехто каже, що мене може треба виправити на Кульпарків до шпиталю на голову. Він казав, що заснування музею це неможлива справа і цього музею ніколи не буде. На це йому відповів о. Порфирій Підручний, василіянин, що думає, що музей буде, бо те, що о. Блажейовський почав, то все було зреалізоване. На музей я купив приміщення на головній вулиці Львова, коло Опери і там я заложив мій музей. Блаженніший Гузар говорив, щоб той музей передати до міста, бо пропаде по моїй смерті, але я його, щоб не пропав, сталим фондом

забезпечив».

Д-р Дмитро Блажейовський у Римі від 1973 року поза науковою працею одночасно почав вишивати ікони. З роками він став професіональним вишивальником. Мав допомогти до рисування і до вишивання та до виправлювання англійських текстів др. Анну Швердтфегер. Одним із свідчень популярності вишитих ним ікон, хоругв та фелонів є велика географія їх поширення — українські храми України, США, Канади, Німеччини, Італії, Франції, Австралії, Швеції, Аргентини, Бразилії.

Різдво й Воскресіння Ісуса Христа; ікони Богородичного циклу — Покрова, Оранта, Одігітрія, Єлеуса й чудотворні ікони Києво-Печерська, Почаївська, Жировицька та багато інших; Христос Пантократор, Іван Хреститель, архистратиг Михаїл; святі Миколай, Юрій, Анна, Кирило й Методій, Володимир та Ольга, Борис і Гліб, Антоній і Теодосій, Василь і Мокрина — ось ті образи, які вишивав отець-доктор Блажейовський. Він використовував спочатку бавовняну й шовкову заповолю, а з другої половини 80-х років — синтетичні нитки, пофарбовані синтетичними ж таки — акриловими — фарбами, які не вицвітають. Він використовує різні техніки вишивання і практично всі способи народних майстрів. Звичайна густина шиття дуже щільна — 40 до 140 і більше стібків на один квадратний сантиметр, а при вишиванні святих ликів густина досягає 144 стібки, тобто надзвичайної частоти занизувань. У тематиці о. Блажейовський віддавав перевагу ренесансним і класицистичним іконам, передає осяжну форму та складні сполучення кольорів. Отець Блажейовський має численних учнів та послідовників, це черниці українських монастирів та звичайні люди, які захопились вишивкою ікон, побачивши його збірки чи побувавши на одній з багатьох виставок. Мистець видав чотирнадцять альбомів-збірок «Українські релігійні вишивки» з текстами українською та англійською мовами й ілюстраціями та детальними поясненнями щодо того, як опанувати різні техніки вишивання ікон. У передмові до першої збірки — видання 1979 року — отець Дмитро Блажейовський писав: «Українські церкви і родинні доми у вільному світі є в середовищі інших культур, що пригнічують українську культуру та українські традиції. Нам треба протиставитися цим небезпечним впливам і асиміляції. Наша культура давня, відрізняє нас від інших, має свою красу. Під багатьма оглядами — другої такої немає. Наші батьки берегли її сторіччями, незважаючи на поневолення і наступ чужих культур. «Будьмо сильні, як були наші прадіди. Вільні у вільному світі, бережим пильно нашу культуру і наші традиції, плекаймо їх і словом і ділом». Ці слова отця-доктора Блажейовського могли б бути основою для правильного розуміння того, чому порівняно невелика українська громада у Римі створила оригінальну школу українського ікономалярства, до якої увійшли не лише майстри, які постійно живуть в Італії, а й ті, що живуть у США, Канаді та інших країнах.

У доробку отця-доктора Дмитра Блажейовського понад 350 різновидів ікон та хоругв, фелони*, портрети Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Маркіяна Шашкевича, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, картини з козаками, на-тюрморти. Численні послідовники отця-доктора Блажейовського вдячні йому за те, що він відкрив їм чарівний світ вишитої ікони. Це заняття надихає їх духовно.

Після легалізації УГКЦ всім священикам і мирянам (греко-католикам діаспори) став вільний доступ на Батьківщину — Україну. У ці роки Україна і відкрила для

себе феномен вишиваної ікони отця Блажейовського. Доктор Блажейовський добре розумів сам, і прагнув утвердити у всіх українцях переконання, що кожний народ має свою ідентичність у кожній сфері свого побуту, а тим більше — в царині духовності. У сьогоднішній час, коли відбувається надзвичайно складний, відповідально-доленосний період історії (зокрема й історії Церкви), одним із засобів повернення до української духовності можуть бути не лише уроки історії, але й відновлення власних давніх культурних традицій.

Вишивані ікони отця Д. Блажейовського експонувалися впродовж останніх десятиліть на понад 150 виставках по цілій Україні. На одній з численних виставок поставлено отцю Блажейовському питання, як він знаходить час на написання наукових праць, рисування взорів, вишивання ікон. Отець відповів: «Не можна залишати наших напівзаспаних братів у східних областях, а треба якось будити різними середниками козацьких правнуків, приспаних у спільному котьолку, до якого самі добровільно залізли у Переяславі 1654 р. Як замкнені Архіви, тоді я рисую або вишиваю».

Безперечно, що ці виставки у більших містах і невеликих містечках не тільки Галичини, Волині, Закарпаття, але й Наддніпрянщини, Сходу й Півдня України мали величезне патріотично-виховне значення. Це зумовлено насамперед тим, що майже всюди ці виставки відбувалися за присутності самого автора, з котрим можна було поспілкуватися, послухати його власні нестандартні оцінки багатьох подій української історії, переосмислених ним за його довге життя.

Вишивана ікона у тому вигляді, як пропонує її отець Д. Блажейовський, — культурне явище дещо незвичне. Отець Блажейовським спеціальної мистецької освіти не здобував, свої вишивані композиції складав сам на основі традиційних ікон Української Церкви. Деякі повністю розробив — біблійні сцени, сучасних блаженніших, яких бачив тільки на знімках.

6 травня 1999 року відкрив у Львові власний музей вишиваних ікон та образів, котрий знаходиться на проспекті В.Чорновола, 2А. 5 травня 2016 року Музей переїхав у нове більше приміщення по вул. Театральній, 26. Ідейною спонукою отця-доктора Блажейовського відкрити музей саме у Львові, а не десь на Заході, було те, що цей музей повинен служити і бути заохотою, центром, куди українці приходитимуть, а опісля будуть вишивати для своїх домівок чи церков, а до ікон молитимуться.

Про визначного церковного та культурного діяча, походженням з Лемківщини, так згадує «Енциклопедичний словник Лемківщини» (2013 р.): «Старатися зробити якнайбільше особисто, найменше завдати клопоту іншим — ще одне життєве кредо о. д-ра Дмитра Блажейовського. Вже на сотому році життя, на запрошення порадувати парафіян приходом до Лемківської церкви св. св. Володимира і Ольги, що в Шевченківському гаю, — охоче погодився. Літургію пам'ятного 11 квітня 2010 р., отже, відправив отець Анатолій Дуда разом з отцем Дмитром Блажейовським і о. Ігорем Ковальчуком. Після Служби Божої ще впродовж не одну годину тривала зустріч з громадою, роздача автографів, фотографування. До всього ж на останок шановний гість забажав відвідати 91-річного Петра Когута, першого голову Львівського товариства «Лемківщина», який занедужав... Втома, насправді, і не торкнулася цієї величної постаті,

людини, що «спорудила» себе як Особистість власними силами. Поспішав отець творити добро, бо відчував, що «вже зближається старість»...

З нагоди 100-літнього ювілею отця доктора Дмитра Блажейовського 20 серпня 2010 року відбулася урочиста академія у Львівському драматичному театрі імені Марії Заньковецької, в якій взяли участь відомі колективи, виконавці та актори театру. Тривалість церемонії значно перевищила запланований час, усі прагнули привітати ювіляра хоч невеличкими промовами, зачитували телеграми як з України, так і з-за кордону...

Унікальна людина, в усьому чіткий, передбачуваний, потурбувався навіть, щоб не було турбот з перевезенням його після смерті з Риму. Проживав останні місяці під опікою о. І. Ковальчука у Львові, до останнього подиху не припиняв праці, готуючи чергову працю з виховання до друку. Книга вийшла 26 квітня у день похорону... 23 квітня 2011 р. у Великодню суботу закінчилось земне життя отця, науковця, доктора теології, доктора історії. Похований на Янівському цвинтарі у Львові, його могилу прикрасила Вишгородська Богородиця — перша вишита отцем Дмитром Блажейовським ікона.